

Dnr :UN2023/17-8

Utbildningsförvaltningen

Teresia Granlund | Utvecklingsledare
0734-64 72 10 | teresia.granlund@bollebygd.se

Utbildningsnämnden

Yttrande betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53)

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att anta yttrande daterat 2023-01-17 som remissvar på betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts och kunskapsunderlag (SOU 2022:53).

Ärendet

Bollebygds kommun är remissinstans för betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53). Betänkandet innehåller en redovisning av utredningen om ökat statligt ansvar för skolan. Utredningens uppdrag har varit att ta fram ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap eller stärkt statligt ansvar för skolan. Utredningen menar att det behövs förändringar av det svenska skolsystemet av mer grundläggande karaktär. I enlighet med sina direktiv lägger utredningen därför fram två möjliga alternativ för att utveckla ett nytt skolsystem:

- ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan
- ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan.

Båda förslagen innebär en stor förändring av kommunernas ansvar för skolor, fritidshem och vuxenutbildning och därmed en påverkan på den kommunala kompetensen och ekonomin. Trots att utbildningsnämnden i sitt reglemente är ansvarig för att fullgöra kommunens uppgifter enligt skollagen bedöms förslagen i

betänkandet vara av sådan principiell beskaffenhet att frågan ska lyftas till kommunfullmäktige.

Bakgrund

Bollebygds kommun är remissinstans för betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53). Remissvaret ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet senast den 31 mars 2023. Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. Andra remissinstanser, såsom Bollebygds kommun, är inbjudna att lämna synpunkter.

Sammanfattning betänkande

Utredningen om ökat statligt ansvar för skolan (U 2020:07) har haft i uppdrag att ta fram ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap eller stärkt statligt ansvar för skolan. I utredningen har alla skolformer utom förskolan ingått. Även fritidshemmet, som inte är en skolform, har ingått. För förskolan har uppdraget varit att analysera vilka konsekvenser det skulle få om huvudmannaskapet för den skolformen är oförändrat medan övriga skolformer får ett statligt huvudmannaskap.

Utredningen redovisar sitt uppdrag i betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53). Att utredningen ska ta fram ett beslutsunderlag innebär att de inte lämnar skarpa förslag eller författningsförslag, utan bedömningar. Innan dessa bedömningar eventuellt kan realiseras krävs ytterligare utredning. Utredningens uppdrag är inte att ta ställning till om skolan ska förstatligas utan att beskriva hur detta kan göras.

Utredningen drar följande slutsatser:

- Det svenska skolsystemet har alltför många styraktörer, på både nationell och lokal nivå. Ansvarsfördelningen är inte tydlig, och ansvar och befogenheter hänger inte alltid ihop. Systemet är splittrat och kännetecknas snarare av att

vara summan av många lokala skolsystem än ett sammanhållet nationellt skolsystem.

- Den statliga styrningen är omfattande och detaljerad och inte anpassad efter huvudmännens varierande förutsättningar. För att göra den statliga styrningen mer ändamålsenlig kan viss styrning behöva minska eller avvecklas. Nuvarande skolmyndighetsstruktur har sina förtjänster, men också sina brister, bland annat att det finns flera myndigheter som delvis har överlappande uppdrag.
- Kapaciteten att styra på den lokala nivån varierar. Alla kommuner har inte tillräcklig kapacitet för sitt uppdrag. Som exempel styr många kommuner inte sin resursfördelning på det sätt som riksdag och regering har bestämt. Inte heller förmår alla kommuner att analysera verksamhetens resultat och sedan anpassa resursfördelningen och styrningen efter detta. Förmågan att fatta beslut om placering i grundsärskolan och gymnasiesärskolan varierar också.
- Alla huvudmän – kommunala och enskilda – har inte heller den kapacitet som krävs för att de fullt ut ska klara sitt uppdrag att driva, följa upp och utveckla den verksamhet som de ansvarar för.
- Ansvar för kompetensförsörjningen till skolan är fördelat på många aktörer och ingen myndighet har ett övergripande ansvar för en strategisk kompetensförsörjning. Lärares och rektorers möjligheter till professionsutveckling ser också olika ut, bland annat för att huvudmännens kapacitet att erbjuda kompetensutveckling varierar och för att kompetensutvecklingsinsatserna ofta är kopplade till den befintliga skolan, verksamheten eller huvudmannen.
- Skolsystemets konstruktion kan vara alltför komplicerad och komplex, och det finns en brist på kunskap om vad olika aktörer förväntas göra. Inte heller lyckas skolsystemet i tillräcklig utsträckning bidra till och underlätta för huvudmän, skolor och verksamheter att lösa sina uppgifter. På det hela taget

styr och stödjer inte systemet aktörerna tillräckligt mycket så att det skapar goda förutsättningar för likvärdighet och hög kvalitet.

Mot denna bakgrund menar utredningen att det behövs förändringar av det svenska skolsystemet av mer grundläggande karaktär. I enlighet med sina direktiv lägger utredningen därför fram två möjliga alternativ för att utveckla ett nytt skolsystem:

1. ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan
2. ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan.

I det första alternativet har staten både systemansvar och huvudmannaansvar. Systemansvaret inbegriper såväl offentliga skolor och komvux som fristående skolor. Det innebär bland annat att staten tar över kommunernas ansvar för fördelning av ekonomiska resurser till skolan.

Staten har också huvudmannaansvaret för de offentliga skolorna och för komvux. Det innebär bland annat att staten har lednings- och driftansvar för de offentliga skolorna samt arbetsgivaransvar för offentligt anställd skolpersonal. Inom komvux kan huvudmannaskapet vara skilt från lednings-, drifts- och arbetsgivaransvaret om utbildningen bedrivs på entreprenad. Då ligger detta ansvar i stället på de enskilda utbildningsanordnarna. Fristående skolor har fortfarande enskilda huvudmän och ingen förändring sker jämfört med i dag vad gäller lednings- och driftansvaret samt arbetsgivaransvaret för dessa.

Det finns två nya skolmyndigheter i stället för Skolverket, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen. En myndighet hanterar statens systemansvar för skolan och arbetar med styrning och stöd både till de offentliga skolorna och komvux samt till de fristående skolorna. En annan myndighet hanterar huvudmannaskapet för de offentliga skolorna och komvux.

I det andra alternativet har kommunerna kvar huvudmannaansvaret för de kommunala skolorna och komvux. Fristående skolor har fortfarande enskilda

huvudmän och ingen förändring sker jämfört med i dag vad gäller lednings- och driftsansvaret samt arbetsgivaransvaret för dessa.

På samma sätt som i alternativet med ett fullgånget förstatligande har staten systemansvar såväl för kommunala skolor och komvux som för fristående skolor. Systemansvaret kan däremot se lite annorlunda ut i jämförelse med det fullgångna förstatligandet, eftersom det behöver anpassas till att det finns fler huvudmän i detta alternativ. Det kommer också att uppstå en skillnad i ansvaret för resursfördelningen där kommunerna i olika grad, utifrån de varianter som utredningen skisserar, behåller ett visst ansvar.

Avseende skolmyndigheter finns den systemansvariga myndigheten även i detta alternativ, men det finns ingen ny myndighet med huvudmannaansvar.

Barnkonsekvensanalys

Barns rätt till utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet. Hur skolsystemet konstrueras kan ha stor betydelse för barns möjlighet att ta del av sin rätt till utbildning. Konsekvenser av utredningen ur ett barnrätts- och ungdomsperspektiv beskrivs i betänkandet. Sammanfattningsvis syftar stärkt statligt ansvarstagande i förlängningen till höjda kunskapsresultat och ökad likvärdighet för skolväsendet vilket bedöms vara till barns bästa.

Utbildningsnämndens yttrande innehåller inga bedömningar som direkt påverkar barn och elever.

Beslutsunderlag

- Yttrande betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), tjänsteskrivelse 2023-01-17
- Yttrande betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), förslag till yttrande 2023-01-17

- Remiss betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), remissmissiv
- Remiss betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), betänkandet [Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491313/publications/2022/09/20220913_statens_ansvaret_for_skolan_ett_besluts-och_kunskapsunderlag)

Skickas till

Handläggare

Utbildningsdepartementet

BOLLEBYGDS KOMMUN

Utbildningsförvaltningen

Johan Berntsson

Utbildningschef

Teresia Granlund

Utvecklingsledare